

A PREMIÈRE.

Bohóság egy felvonásban.

(Kisvárosi vendéglő tágas szobája. Jobb- és baloldalon két-két tertített asztal; balról fehér, jobbról vörös tertít; jobbról faszékek, balról nádszékek. Balról, hátul s a középen ajtó. A középtajtól jobbra, hátul kimérő-asztal; a jobbsarok felé lóca. A középen körégő — petroleumlámpa izzóharisnyával. Mikor a függöny felmegy, Franci, a testes vendéglős, fel-alá sétál; Lizi, a felesége, baloldalon az első asztal mellett ül s valami kézimunkával babrál; Sándor cigányprimás a lócán, hátát a falnak vetve szundikál; a másik két cigány, Marci és Tuta pedig végigdőlve a lócán, alszik.)

LIZI : Franci, nem fáradtál még el?

FRANCI : Még nem !

LIZI : Én már belefáradtam a nézésedbe !

FRANCI (megáll) : Aki huszonhét évig pesti pincér volt, ha nem talpal, a vendéglői légkörben mindjárt elszenderül.

LIZI : De szépen mondtad ! Elszenderül ! Talán mindjárt jobb-
létre szenderül !

FRANCI (ásít s újból kezdi a fel- s alájárást) : Kérlek, ha az ember Podruzsiknál, mint ételhordó írók és művészek körében tölti el legszebb éveit, egy-két hónap alatt nem tud rászokni a közönséges beszédre !

LIZI : Még kisül, hogy visszavágyik a szíved Pestre !

FRANCI (megáll) : Isten mentsen ! Jobb itt ! Örülök, hogy itt vagyunk.

LIZI : No, az igaz, hogy jó vásárt csináltunk ezzel a vendéglővel ! Nyugodtabban élünk !

FRANCI : Éltünk ! Eddig nyugodtabban éltünk !

LIZI : S ezután ?

FRANCI (megáll) : Látod, fiamkám, már most őszintén megvallhatjuk, hogy rettenetes nagy ostobaságot csináltunk !

LIZI : Csináltunk ? !

FRANCI : Igen, fiamkám, azzal, hogy mi is engedélyt kértünk a két órai zárórára : nagyon nagy ostobaságot csináltunk ! Eddig kilenc-
kor már feküdtünk s ma itt lessük a vendéget ! Éjfél elmúlt és senki !
A premiere nem sikerült !

LIZI : Eleinte nehezen megy ! Amíg megtudják s idekapnak.

FRANCI (megint jár fel s alá) : Ez az, hogy idekapnak ! Hát ne kapjanak ide ! Kapjanak a Zöldfába !

LIZI : Hát te nem örülnél, ha mindennap kettőig tele lennénk ?

FRANCI : Nem ! Nem én ! Egyáltalában nem !

LIZI : Mióta utálod úgy a pénzt, hogy nem kívánod?

FRANCI : Mióta annyi van, hogy megélhetünk belőle !

LIZI : Megélni megélhetünk, de hát nem szeretnél pesti szállodatulajdonos lenni?

FRANCI : Nem ! Én nem hoteltulajdonos, hanem életművész akarok lenni ! Nevezetesen éjtszaka aludni akarok ! Addig amíg pincér voltam, te otthon aludtál, de én soha sem aludtam ki magamat ! Pedig az élet : álom ! Mondja egy költő. A nevét nem tudom ; nem járt hozzánk. Különben tudod-e, hogy ki volt a legnagyobb gazember a világon?

LIZI : Valamelyik költő vagy író? !

FRANCI : Nem, fiamkám, hanem az, aki a pénzt kitalálta ! Mert, nemde, ha nem lenne pénz a világon, akkor nem lenne pénzforgalom s az emberek nem törnék magukat a pénz után ; kilenc órakor mindenki lefeküdne ! Mi sem kértünk volna záróraengedélyt ! Ha nem volna pénz, nem törödnénk azzal, hogy a Zöldfának két óráig mennyi a bevétele ; a rundbrennerre nem vettem volna izzó-harisnyát ; most itt nem lenne premiere s a cigányok is lefekhetek volna kilenc órakor ! (*Sándor ébredszik.*) Úgy-e, Sándor, ha nem lenne pénz, este kilenc órakor már te is az ágyadban lennél? !

SÁNDOR : Hiszen igazán nincsen pénz ; miért tetszik hát azt mondani, hogy : ha nem lenne pénz? !

FRANCI : De ha senkinek se lenne !

SÁNDOR : Akkor se lehetnék kilenc órakor az ágyamban, mert nincs ágyunk ! Bútorra már nem telik ! Sokba kerül a toilettem ! Sokat adok magamra s a feleségem is selyemharisnyát követel. Mert megszokta kis-gyerek korában, mikor fülíg mezítláb járt. (*Nyújtózkodva feláll a lócáról, a másik két cigány a megbillent lócáról lefordul.*) Tetszik látni, nem való a cigánynak magasan feküdni !

MARCI (*Tutához*): Bibasz vagy, miért fészkelődsz? !

TUTA : Bibasz vagy te, hiszen a Sándor az oka !

MARCI, TUTA (*egyszerre*): Az mindig bibasz !

SÁNDOR : Kuss ! Azt hiszitek, valami korcsmában vagytok? A Vas úr vendéglőjében vagytok ! Mától kezdve : záróra két órakor !

MARCI : Vendéglő, vendéglő ! De hol a vendég? ! (*Elhelyezkedik a lócán Tutával.*)

FRANCI : Nagyon jó ! Záróraengedély van, de hol a vendég? !

SÁNDOR : A Zöldfában van egy.

LIZI : Egy?

FRANCI : Kicsoda az az egy?

SÁNDOR : Hubik úr ! (*Leül a lócára.*)

FRANCI : A forgalmiadó-ellenőr?

LIZI : Jó vendég ! Száz ilyet kívánok a Zöldfának !

SÁNDOR : Mikor jöttünk, bekukucsáltam a Zöldfába. Hubik úr mulatott, folyton azt húzatta, hogy «A mellényem sárga pikét». Tíz

pengőt adott a Laji primásnak. Pedig Laji a c helyett mindig cist fog! *(Nagyokat ásít.)*

FRANCI: No, akkor Hubik úr a Zöldfában adósa marad!

LIZI: Ne örülj neki!

FRANCI: Miért ne örülnék annak, ha Hubik úr adós marad ott?

LIZI: Azért, mert a Zöldfa, ha látja, hogy Hubik úrnak elfogyott a pénze, szépen kitéssékeli valami hazugsággal és Hubik úr majd ide jön! Ő lesz az első vendég!

FRANCI: Isten őrizzen! A meghosszabbított zárórát Hubik úrral kezdeni. Szép kis premiere lenne! Köszönöm szépen! Az Isten akárhova tegye Hubik urat! Tőlem elvihatik akár pénzügyminiszternek is! Úgyis mindig annak a becsületszavát emlegeti.

SÁNDOR: Miniszternek épen jó lenne!

LIZI: Miért? Azért, mert soha sincsen pénze?

SÁNDOR: Nem, de nagyon szép mellénye van! Ha én egyszer miniszter leszek, mindig ilyen mellényt fogok viselni!

FRANCI: Hubik úr azért húzatja hát most azt a mellénynótát? Nemde?!

SÁNDOR: Dede, épen hogy azért! Olyan nagyra van a mellényével, mint azzal, hogy őt valami miniszter küldte ide mihozzánk adóellenőrnek.

LIZI: Pedig a miniszter talán azt se tudja, hogy Hubik úr a világon van!

FRANCI: Fiamkám, a miniszter se tudhat mindent!

SÁNDOR: Hiszen, ha mindent tudna, akkor engem már régen kinevezett volna Pestre primásnak!

LIZI: S akkor aztán rövidesen miniszter is lehetne magából!

SÁNDOR: Miért ne? Hány emberből lett már miniszter, aki hegedülni nem tud és primás soha se volt!

FRANCI *(ásít)*: Igazad van, Sándor: szakemberekre van szükség!

SÁNDOR: Vas úr viccel! Pedig én igazán szakember vagyok! Tessék megkérdezni Szabady méltóságos gróf urat. Ő érti a zenét! Száz pengőt ad minden olyan régi nótáért, amit még nem hallott. Bolondja a muzsikának, de amelyik banda neki schymmit játszik, abba beelő!

LIZI: Okosan teszi!

FRANCI: Azért haragszol a schymmire, mert mi még a dreischritt-nél elmaradtunk s a bostonig se jutottunk el! Pedig milyen nagy-szerű lenne, ha a záróra meghosszabbítás első estéjén mi ketten egy schymmivel nyitnók meg az ünnepélyt. Ez lenne aztán a premiere! Nemde?!

LIZI *(Sándorhoz)*: Vas úrnak olyan jól megy az üzlet, hogy kedve van viccelni! Szellemeskedik!

FRANCI: Hja, fiamkám, a kabaré-költők a kávéházba járnak, mint a zszurnaliszták, de az igazi irodalom és művészet Podruzsikhoz jár enni. Mert ezek néha esznek is. Néha egymást eszik meg! És fiam-

kám, aki egyszer a szellemi arisztokráciához tartozott, az erről holtig nem tud leszokni!

LIZI: Tudom, tapasztalásból tudom!

FRANCI: No, látod, a tapasztalás az élet tanítója, mely kancsalul festett egekbe néz! Nemde?!

LIZI: Talán nem így mondják ezt?

FRANCI: Mi így szoktuk mondani!

SÁNDOR *(félre)*: Soha se hittem volna, hogy Pesten a tapasztalásról ilyen szépen beszélnek.

HUBIK *(kívül a középajtónál a lábáról nagy dobogással veri le a havat és közben akadozva fütyüli: «A mellényem sárga pikét» kezdetű nótát)*.

SÁNDOR: Hubik jön! Az utolsó tízpengőjét odaadta Lajinak. Én alszom! *(Az asztalra borul, mintha aludnék.)*

FRANCI: Hát én mit tegyek? Eloítsam a rundbrennert vagy én is aludjam? Szép premiere! Nemde?

LIZI: Fogadd a vendéget! Ne felejtse el, Franci, hogy forgalmiadó-ellenőr!

FRANCI: Az, hogy ütné meg a guta! Az szép premiere lenne: egy forgalmiadó-ellenőr gutaütéssel!

HUBIK *(bejön a középben, nyápic emberke, látszik rajta, hogy már felöntött a garatra; téli kabátjának a jobb ujjja üresen lóg, a karja be van gombolva a kabát alá)*.

FRANCI *(az arcjátéka mutatja, hogy kutyába se veszi a vendéget, de mindvégig tettelett udvariassággal beszél vele)*: Van szerencsém, főfelügyelő úr! Méltóztassék helyet parancsolni! Örülök a szerencsének!

HUBIK: Jó estét. *(A baloldali első asztal mellé ül. Lizi összeszedve a kézimunkáját, el akar menni.)* Jó, hogy itt van nagysád! Egy kéréssem van.

LIZI: Tessék! Mi az?

HUBIK: Kérek egy leveses tányért s egy ezüstkanalat!

LIZI: Bocsánat, de ilyen későn levestel nem szolgálhatok.

HUBIK: Üres tányért kérek s egy ezüstkanalat. *(Francihoz)*: És egy félliter bort!

LIZI *(félre)*: Valami konzerv van talán a zsebében?! *(El balra.)*

FRANCI *(hozza a kimérő asztaltól a bort s egy poharat)*: Méltóztatik megengedni?! *(Tölteni akar a pohárba.)*

HUBIK: Nem, nem! A világért sem! A világ minden kincséért sem iszom! Megfogadtam kedves nőmnek, hogy ma nem iszom, tehát nem iszom! Ő Excellenciája nagy becsületszavával megígértem, hogy ma nem iszom, tehát nem iszom!

LIZI *(balról visszajön egy leveses tányérral s egy ezüstkanállal)*: Tessék parancsolni! *(Visszamegy balra.)*

HUBIK: Így ni! *(Balkézzelettel bort tölt a tányérba.)* Ma nem iszom bort! Ma kanállal eszem! De hol a jobbkezem?! *(Kacag.)* Hová lett a jobbkezem?!

FRANCI: Be tetszett gombolni a kabátba. Jó lesz levetni a téli kabátot. Úgy is meleg van. *(Segít a téli kabátot levetni. A téli kabát levétele után se kerül elő a jobbkez, mert az alsó kabát ujja is fityeg.)*

HUBIK *(kacag)*: Hát hol a jobbkezem?! Ott felejtettem volna a Zöldfában?

FRANCI: Talán ez alatt a kabát alatt van? *(Segít neki a kabátot levetni, de a jobbkez a virágos mellény alá van begombolva.)*

HUBIK: Kezd érdekes lenni! Hát hol a kezem?!

FRANCI: Bele van gombolva ebbe a gyönyörű mellénybe. Itt van, alatta! Nemde?!

HUBIK: Hála Istennek! Egészen beleizzadtam a keresésbe!

FRANCI: Fel tetszik talán a kabátot venni? Nemde?

HUBIK: De nem ám! Hadd legyen a kezem egy kicsit szabadon! *(Csak a mellényt ölti fel.)* Így jobban lehet bort enni! *(Kanalazza a tányérból a bort.)* Így is ízlik, ámbár több fáradsággal jut hozzá az ember. *(Leteszi a kanalat s ki-kinyújtja a jobbkarját.)* Egészen elszibadt a kezem! Nem is tudom, hogy kerülhetett a mellényem alá. Szép mellény, de nem szoktam alatta viselni a kezemet.

FRANCI: Tessék elhinni, hogy ezt a Zöldfa csinálta!

HUBIK: S a Zöldfa miért csinálta volna?

FRANCI: Azért, hogy ha haza tetszik menni, önagysága kinevesse a főfelügyelő urat.

HUBIK: A Zöldfa tudta, hogy még nem megyek haza s előbb benézek ide. Még ő biztatott, hogy nézzek be ide.

FRANCI: Igen? Még ő biztatta? Akkor azért tette, hogy itt nevesék ki a főfelügyelő urat a vendégek!

HUBIK: Hol vannak itt a vendégek?

FRANCI: Hol vannak? Nem jöttek el! De a Zöldfa azt hitte, hogy teli vagyunk vendéggel, mert ma van a két órai záróra első napja! Premiere!

HUBIK: És a Zöldfa azért küldött engem ide?

HUBIK: A Zöldfa csúffá akart tenni?

FRANCI: Persze! Ismerem én már a Zöldfát! De nem mondhatok róla semmit, mert konkurrenszek vagyunk! Nem illenék! Nemde?

HUBIK: No hát, Ő Excellenciája becsületszavával fogadom, hogy be nem teszem többé a lábam abba az aljas Zöldfába! Nem én! És amit Ő Excellenciája becsületszavára mondok: az szent! Vas úr, ön lesz ezután a főhadiszállásom! Kedves Vas! Ezennel kinevezem önt főhadiszállásommá. Hubik s. k. Pecsét helye! Tusst rá! *(A cigányok nem mozdulnak.)* Talpra, mórék! Ha kedves az életetek! Tusst! Tusst! Tusst! *(Az üveggel nagyot üt az asztalra. A cigányok felugrálnak, a hegedűk után kapnak s tuszt húznak.)* Éljen Vas, úgy is, mint főhadiszállás s úgy is, mint Ő Excellenciája bizalmi emberének bizalmasa!

FRANCI: Köszönöm, köszönöm. *(Félre)*: Kellett ez nekem? Szép kis záróra premiere!

HUBIK: Kedves Vas! Ezek a mórék méltók arra, hogy udvari zenészeim legyenek?

FRANCI: Nagyon méltók! (*Félre*): Szenvedjenek ők is!

HUBIK: Kedves Vas, örömmel hallok ezt!

FRANCI: Kérem, ezek hárman kamarazenészek! Ha négyen lennének, akkor filharmonikusok lennének. Különben gróf Szabady méltóságos úrnak ez a Sándor a kedves primása. Minden régi nótáért száz pengőt ad neki. Nagy maecenás a méltóságos gróf úr!

HUBIK: Maecenás? Én is az vagyok! Még nagyobb!

SÁNDOR: Hát lehet is az, akinek ilyen szép mellénye van, mint a nagyságos úrnak! (*Nótába kezdenek.*)

HUBIK: Halt! Hát megmutatom, hogy nagyobb maecenás vagyok, mint Szabady méltóságos gróf úr. Ha harmadszorra kitalálsz, hogy melyik most az én kedves nótám, Ő Excellenciája nagy becsületszavára mondom, hogy neked adom a mellényemet!

FRANCI (*jobbra elöl az asztal mellé ül, unottan, de titkon nagyokat ásít, bóbiskolni kezd*).

SÁNDOR: Ezt a mellényt!

HUBIK: Ezt.

SÁNDOR: Tréfálni tetszik!

HUBIK: Amit én Ő Excellenciája nagy becsületszavára mondok, az nem tréfa! Az szentírás! Úgy-e, kedves hívünk, Vas?

FRANCI (*unottan, álmosan*): Úgy van! Szentírás!

SÁNDOR: Ha igazán megkapom a mellényt, akkor kitalálom! Ki én! Hát micsoda primás lennék, ha ezt sem tudnám kitalálni?!

HUBIK: Hát csak próbáld meg! De gyere! Egyél előbb egy kanál bort! Akkor jobban fog menni! (*Egy-két kanál bort ad Sándor szájába.*)

SÁNDOR (*int a másik két cigánynak s rákezdi azt, hogy: Káka tövéen.*)

HUBIK (*félbeszakítja*): Nem ez! Semmi közöm a káka tövihez s a rucához! Nem vagyok én baromfityenyésztési felügyelő! Előszörre nem találtad el!

SÁNDOR: Aztán ha eltalálsz a nagyságos főfelügyelő úr nótáját, mikor tetszik ideadni a mellényt? Holnap? Pénteken? Kis-kedden?

HUBIK: Ma! Most! Nyomban! Rögtön!

SÁNDOR: Akkor eltalálsz rögtön! Másodszorra!

HUBIK: Hát húzzad!

SÁNDOR (*int Marcinak és Tutának s rákezdi a nótát: A mellényem sárga pikét*).

HUBIK (*kitörő örömmel*): Ez az! Eltaláltad! (*Sándorhoz siet, átöleli, megcsókolja őt is, meg a másik két cigányt is. Sándorhoz*): Eltaláltad! (*Leveli a mellényt.*) Itt van! Ő Excellenciája nagy becsületszava szent! Vedd fel! (*Sándorra adja a mellényt, a kabát fölé.*) Húzzad! (*Éneklő*): A mellényem sárga pikét! (*Hirtelen abbahagyja az éneklést s rámered a Sándoron levő mellény zsebéből kifityegő óraláncra.*) Hohó! Ő Excellenciája nagy becsületszavával csak a mellényt ígertem! Az órát

nem! (*Kiveszi a mellényzebből az órát.*) Az órára szükségem van, mert Ő Excellenciája legnagyobb becsületszavára megígértem szeretett nőmnek, hogy egyre otthon leszek! (*Megnézi az órát.*) Hahh, már háromnegyed egy! Sietnem kell. Rohannom kell! Segítsetek! A kabátom! (*Franci és Sándor segítenek neki a kabátját felvenni s a nagy sietségben a téli kabátot fordítva adják rá, úgy, hogy a hátán gombolják be.*) Siesünk! Mindjárt üti az egyet!

FRANCI: Esetleg többet üt!

HUBIK: Ismeri a feleségemet? Esetleg többet! Ő Excellenciája becsületszavára mondom: esetleg többet üt. (*Amennyire telik tőle elsiel a középén. A cigányok közben rárántják a Rákóczit s amint Hubik kívül van, abbahagyják s a jobbsarokba húzódnak s a Sándoron levő mellényre mutogatva heves beszélgetést jeleznek.*)

LIZI (*bejön balról*): Elment?

FRANCI: El! Szinte ruganyos léptekkel ment el.

LIZI: Nos? Jól sejtettük?

FRANCI: Kitűnően! Egy féllitert megevett s Ő Excellenciája becsületszavára mondom: elfelejtett fizetni!

LIZI: Szerencse, hogy nem volt jobb étvágya!

FRANCI: Szerencse! Igazán szerencse! Ennek öröme már zárhatnánk is! Nem gondolod, fiamkám?!

LIZI: Hátha jön valami jó vendég?

FRANCI: Szóval, te remélsz! Minden színpadi szerző remél s bizonyosra veszi, hogy az ő premierje sikerül! Pedig, ha sok savanyú, gyomorbeteg van a premieren, akkor fuccs! A rosszgyomrú embereknek itt se kell a kétórai záróra! Nemde?

LIZI: Úgy beszélsz, mintha ez csak az én dolgom lenne.

FRANCI: Én részemről azt mondom, hogy: lasci ate ohne speranza!

LIZI: Hadd el már azt az irodalmat. (*El balra.*)

FRANCI (*a kimérőasztal mellett leül s szundikál*).

(*Mikor Lizi kimegy, a cigányok előre jönnek, jobbra.*)

MARCI (*Sándorhoz*): A tiéd? Fenét a tiéd!

TUTA: Bibasz vagy, ha azt mondd, hogy a tiéd a lajbl!

SÁNDOR: Talán a szolgabíróé? Mi? Hát persze, hogy az enyém. Én találtam el a nótáját, nekem adta, a tulajdon testemre adta!

MARCI: Amit kerestünk, az nem a tied! A kereset háromfelé megy!

SÁNDOR: De ezt nem kerestük, ezt nyertem! Velem fogadott, nem veletek!

TUTA: Haj, haj, de nagy vicc volt kitalálni, mikor a Zöldfában folyton ezt húzatta!

MARCI: Mi is csak úgy tudtuk, mint te! Engem is megcsókolt!

SÁNDOR: De nem veletek fogadott, hanem velem!

TUTA: A keresetből két rész a tied, a többi a mienk!

SÁNDOR: Talán szétvágjam? Mi?

MARCI : Inkább szétvágjuk, de az igazságból nem engedünk !

TUTA : Tizenegy gyerekem van, nem hagyhatom a jussokat.

SÁNDOR : Hát mi jutna egyre? Egy gomblyuk?!

MARCI : Lyuk vagy nem lyuk, az mindegy. Igazságosan kell osztozni !

SÁNDOR : Talán Mátyás király lettél, hogy mindig az igazságot hajtogatod?!

TUTA : De kényes vagy, hogy már Mátyás királyról is csak viccelsz !

SÁNDOR : Az a vicc, hogy ti az én mellényemet akarjátok.

MARCI : Nem a tied ! Vedd meg a részünket.

TUTA : Vedd meg ! Fizesd ki a részünket !

SÁNDOR : Hát mit ér egy gomblyuk?

MARCI : Lyuk, nem lyuk ; a szövetségbe is van részünk.

TUTA : A bélésbe is ! Mindenbe !

SÁNDOR : Hát mit ér ez a szép mellény, ez a gyönyörű mellény?

MARCI : Vas úr talán tudja. Pesti ember mindent tud !

TUTA : Vas úr, tessék csak jönni.

FRANCI *(előre jön.)*

TUTA : Hát mit ér ez a mellény?

FRANCI *(nézegeti)* : Ez? Ez a mellény a Teleki-téri középárfolyamon ma is megér tizenöt pengőt.

SÁNDOR : Ez a komisz mellény tizenöt pengőt?

TUTA : Te mondtad, hogy gyönyörű, hát miért sértegeted a mi mellényünket?!

FRANCI *(még egyszer megnézi a mellényt)* : Hát Ó Excellenciája nagy becsületszavára mondom : ez a mellény ma is megér tizenöt pengőt. Divatmellény ! Igaz, hogy most nem divat, de tizenöt pengőt testvérek között is megér.

SÁNDOR : De mi nem vagyunk testvérek !

MARCI : Az se bizonyos !

TUTA : Apáról lehet !

SÁNDOR : Ilyen kapzsi bibaszok nincsenek a familiámban !

MARCI : De nagyra vagy vele ! Mintha bárónő lett volna a mamád !

FRANCI : Ne veszekedjete ! Adjátok el valakinek a mellényt s osztozzatok meg az árán.

SÁNDOR : Adjátok el, adjátok el ! De ki az ördög vesz ilyen átjatszott mellényt?

FRANCI : Talán akad valaki ! Az a fő, hogy ne veszekedjete, mert ez kihallik az utcára s még be talál jönni valaki ! *(Egy pillanatig csend; kint lábdobogás.)* No, lássátok, csend lett s már jön is valaki ! Hogy az ördög vinné a Zöldfába !

SÁNDOR *(leveti a mellényt)* : Nem koptatom a mellénye . . .

MARCI, TUTA : Megint kezded?

SÁNDOR : Mellénye . . . mellényünket. *(A mellényt ráteszi a jobb oldali asztal mellett egy szék karjára.)*

(A három cigány jobbra hátul leül a padra.)

SZABÓ (*bejön a középtájon, jóképű idősebb magyar; megrázza a bundáját*): Neki kezdett a hó megint! Takarosan hull!

FRANCI (*titkon dühöngve, de színlelt udvariassággal*): Van szerencsém. Méltóztassék helyet foglalni! (*A jobboldali vörösterítékes asztal felé mutat.*)

SZABÓ (*évődve*): Hm! Hát minek nézik itt az embert?

FRANCI: Bocsánat!

SZABÓ: Dohánybeváltáskor csak fehér asztalhoz ülök!

FRANCI: Méltóztassék akkor ide! (*A baloldali első asztalra mutat.*)

SZABÓ: Látom, itt már ettek!

FRANCI: Igenis, Hubik úr bort evett kanállal!

SZABÓ: Kanállal? No, bolond ember lehet ő kelme!

FRANCI: Egy kis ital volt benne! A mellényét itthagytá a cigánynak.

SZABÓ: Hát jó! Segítse le csak a bundámat.

FRANCI (*kellelten arcot vágva lesegíti a bundát s felakasztja*): Méltóztatik parancsolni? Bort, sört?

SZABÓ: Hát hozzon egy liter meleg bort!

FRANCI: Azonnal itt lesz! (*Félre*): Ez meg talán bicskával fogja a bort falatozni. (*El balra.*)

SZABÓ (*a cigányokat nézi egy darabig*): Aztán maguk vendégek, vagy cigányok vagytok?

SÁNDOR (*helykén*): Zenészek vagyunk, zenészek!

SZABÓ: Zenérek? De azért tudtok muzsikálni?

SÁNDOR (*helykén*): Ha valami úr húzatja, akkor tudunk!

SZABÓ: No, ez derék dolog!

FRANCI (*jön balról a meleg borral, kelleltenül*): No, itt a meleg bor!

SZABÓ: Meggondoltam a dolgot! Eleget ittam már ma ilyet; nem iszom meleg bort! Adja csak oda ezt a bort a zenéreknek, vagy minek mondják magukat!

FRANCI: Amint parancsolja. (*Felélénkülve, félre*): Intelligens ember! (*A cigányokhoz viszi a bort.*)

SÁNDOR (*a másik két cigányhoz*): Úr ez, csak titkolja! (*Szedik elő a hegedűket.*)

FRANCI (*Szabóhoz*): Feketekávét méltóztatik talán?!

SZABÓ: Előbb egy üveg pezsgőt innék! Pukkanós bort! Dohánybeváltáskor ez dukál!

FRANCI: Pezsgőt! (*Felderülve, örömmel balra*): Ez már kezd premiere lenni!

SÁNDOR (*izgatottan nógatja a másik két cigányt*): Na, készen vagytok már?! (*Szabóhoz*): Meg tetszik engedni, hogy egy pár nótával szolgáljunk?!

SZABÓ: Hiszen ti nem tudtok muzsikálni! Azt mondtátok, hogy ti zenérek vagytok, vagy mi az istencsudája!

SÁNDOR: Kérem alássan, csak cigányok vagyunk mi!

SZABÓ: No, nem hittem volna, hogy ilyen hamar cigány lesz a

zenérből. *(A szék karján lévő mellényre mutat.)* Hát az a tarka lajbi a tietek?

SÁNDOR: Az enyém!

MARCI, TUTA *(egyszerre)*: A miénk, a miénk!

SÁNDOR: Hát jó, a miénk! Egy úrtól kaptuk!

SZABÓ: Egy úrtól?

SÁNDOR: Egy nótáért. Eltaláltam a nótáját. Azért adta.

SZABÓ: Egy nótáért egy tarka lajbit! Ilyet se hallottam, mióta kétágú vagyok! Aztán hárman fogjátok viselni ezt az egy lajbit?

SÁNDOR: Eladjuk s a pénzen osztozunk.

MARCI: Mint a kereseten.

TUTA: Két rész a Sándoré, egy-egy a mienk!

FRANCI *(jön a pezsgővel)*: Ez premiere! Ez az! *(Nagy tüntetéssel nyitja az üveget s a dugó nem durran ki.)*

SZABÓ: Nem pukkan?! Hát miféle pukkanós bor ez?

FRANCI: Most, kérem, ez a divat! Az író és művész urak így szeretik! Ez diszkrétebb! Hangnélküli durranás!

SZABÓ: Pedig szebb az, mikor az ember füle is örülhet a bornak.

FRANCI: A fülnek itt vannak Sándorék.

SZABÓ: Ezek a zenérek? No, majd kitapasztaljuk őket, de előbb adjon valami nagyobb poharat, mert ilyen kis pohárral el sem kezdem!

FRANCI *(a kimérőasztalról nagy poharat tesz elébe)*.

SZABÓ: No, hát ez már teszi! *(Nagyot iszik.)* Nem rossz épen. De a tavalyi dohánybeváltás után jobbat ittam. *(Sándorék rárántanak valami nótára.)* Csend legyen! Előbb más dolgom is van! *(Francihoz)*: Nézze az úr, menjen ki az utcára, a szánkóm itt áll az ajtó előtt, aztán a bundámat terítse rá a lovakra, a feleségemnek meg mondja meg, hogy bújjon a szalma közé, húzza a bundáját a fülére, aztán várjon.

FRANCI: Borfiú koromban annyit vesztettem a lóversenyen, hogy azóta nem merek többé semmiféle lóval kezdeni. De van egy udvarosom, az majd letakarja a lovakat s van egy feleségem, aki ért az asszonyokhoz s az majd megbékíti odakint az asszonyoságot. Egypár üveg pezsgőt nyugodtan el méltóztatik fogyasztani. Nemde?

SZABÓ: Majd meglátjuk!

FRANCI *(a bundával elmegy balra)*.

SÁNDOR: Most már szolgálhatunk egypár nótával?

SZABÓ: Még nem! Meg kell várni, míg a feleségem a fülére húzza a bundáját. Mert ő tudja, hogy ha én egyszer elkezdek nótázni s a dohánytermés árát a zsebemben érzem, akkor...

SÁNDOR: Akkor, könyörgök: tessék csak elkezdeni!

SZABÓ: Csend legyen! Megvárom, amíg visszajön a kocsmáros!

SÁNDOR: Vendéglős, kérem, vendéglős!

SZABÓ: Egy kutya!

SÁNDOR: Nem egy kutya, mert csak vendéglős kaphat két óráig zárórát! Mi sem játszanánk valami kiskocsmában!

SZABÓ : Aztán miért nem zenélnétek kiskocsmába?

SÁNDOR : Ezt úgy mondhatjuk, hogy az nem férne össze a társadalmi állásunkkal.

SZABÓ : Ez annyi, úgy-e, hogy ott nincsen olyan szép lajbi, mint ez, la !

SÁNDOR : Holmi kiskocsmába csak a vályogvető cigányok játszhatnak !

SZABÓ : Azoknak összeizél az izéjével ? !

FRANCI (*jön balról*).

SÁNDOR : No, itt van már a vendéglős úr !

FRANCI : Minden rendben van ! A lovakat letakarta az udvaros. Meg vannak elégedve ! Az asszonyiség meg azt mondta, csak tessék vígan mulatni, ameddig csak tetszik, ő békén alszik !

SZABÓ : Ezt mondta volna ? No, hallja, tisztelt úr, akkor maga nem az én feleségemmel beszélt !

FRANCI : Pedig azt mondta ! Nem épen így, nem szóról-szóra így mondta, de szavainak ez volt az értelme !

SZABÓ : Hát, ha felel érte, akkor elhiszem, mert ha az asszony nem ezt mondta volna, akkor is azt tenném, amit akarok ! (*Iszik.*)

FRANCI : Parancsol még egy üveggel ? Behűttetem !

SZABÓ : Majd időmultával ! Csak sorjával !

FRANCI (*jobbra előre jön*): Az első üveg a feleségével s a lovaival szemben felkeltette bennem a leendő hoteliért ; de úgy látszik, tévedtem ! (*Leül a jobboldali asztal mellé s szundikál.*)

(*A cigányok, eddig készülődve, rárántanak valami nótára.*)

SZABÓ : Csitt ! Micsoda össze-vissza izé ez ! Hiszen nem vagyok én se vigéc, se fiskális !

SÁNDOR : Talán azokat a szép régi nótákat tetszik szeretni ?

SZABÓ : Persze, hogy persze.

SÁNDOR : Olyanokkal is szolgálhatunk. Hiszen én vagyok a Szabady gróf úr udvari szállítója ! Száz pengőt ad egy régi, igazi régi nótáért !

SZABÓ : Annyit én sem sajnálnék !

SÁNDOR : Ez régi, ezt nem tetszett még hallani ! (*Rákezdik a nótát.*)

SZABÓ (*dudolja*):

Nem zörög a zugi malom.

A zúgását nem hallhatom.

Talán beteg a molnárja:

Szerelem a nyavalyája.

No, úgy-e, hogy tudom ! Valami öreg pásztornótát húzzatok.

SÁNDOR : Pásztornótát ? Pásztornótát ?

SZABÓ : Azt ! Az én öregapám bánhegyesi juhász volt. Dalos ember volt. Tőle tanultam egypár olyan nótát, hogy a te grófod ezer pengőt is megadna egyért-egyért !

SÁNDOR : Tessék eldalolni egyet-kettőt ! Hadd tanuljam meg.

SZABÓ : Úgy-e, jó volna? Bezzeg, mikor bejöttem, kutyába se vettek !

MARCI : Annyi parasztot néz most az ember úrnak, hogy aki igazán úr, azt se ismeri meg mindjárt !

TUTA : Úrrá tenne az úr bennünket egy-két nótával, mert a gróf úr fizet, mint egy maecenás vagy mi a fene.

SZABÓ : Aztán én csak úgy ingyenbe tanítsalak benneteket, mikor ti száz pengőt fogtok kapni egy nótáért a grófotoktól ? !

SÁNDOR : Gazduram csak évődik velünk ! Nekünk nincs pénzünk !

SZABÓ : De van egy lajbitok. Adjátok el !

MARCI : De kinek ?

TUTA : Hát vegye meg gazduram !

SZABÓ : Már mint hogy én? *(Nevet.)* No, velem lehet okosan beszélni. Nézze csak, vendéglős úr !

FRANCI *(hozzá siet)*: Egy üveg pezsgőt parancsol ?

SZABÓ : Nézze csak, vendéglős úr, mit ér ez a mellény ?

FRANCI *(csalódottan, megnézi a mellényt)*: Tizenöt pengő ! Hubik szerint Ő Excellenciája nagy becsületszavára : tizenöt pengő !

SZABÓ : No, adok érte három juhásznótát. Kell? Nem kell? *(A három cigány összebújik s nagy gesztusokkal tanácskozik.)* Hát, vendéglős úr, igazán megér ez a mellény tizenöt pengőt ?

FRANCI : Mint egy fillért ! Parancsol még egy üveggel ?

SZABÓ : Majd időmultával !

FRANCI *(savanyú arccal megint jobbra, előre megy s leül az asztal mellé)*.

SÁNDOR *(Szabóhoz)*: No, három juhásznótáért odaadjuk a mellényt. Gazduram is jó üzletet csinál, mi is megtaláljuk a számításunkat a gróf úrnál. Tessék hát kezdeni.

FRANCI *(félre)*: Most ezek itt üzletet csinálnak ! S ezért kell nekem virrasztanom ! Szép kis premiere !

SZABÓ : Hát ez lesz az első ! *(Elénekel egy régi pásztornótát. A cigányok eleinte baktatva kísérik, a második strófánál már bátran s jól.)* No, ez volt az első. Tudjátok már ?

SÁNDOR : Már tudjuk ! A gróf úrnak ez bizonyosan tetszeni fog. Aztán melyik a második ?

SZABÓ : Ez la. *(Énekel egy másik nagyon régi nótát; a cigányok úgy játszanak, mint az első nótánál.)* Na, hát ez kettő !

SÁNDOR : Derék egy nóta ! Megér száz pengőt, akarom mondani egy darabot a mellényből !

FRANCI *(Szabó elébe állva)*: Parancsol még egy üveggel ?

SZABÓ : Majd időmultával ! Előbb ezekkel végzek !

FRANCI *(csalódott arccal iménti helyére menve)*: Kár volt a feleségét s a lovait dédelgetni !

SZABÓ *(a cigányokhoz)*: Ez lesz a harmadik. *(Elénekel egy régi*

vidám pásztornótát s táncol. A cigányok úgy kísérik, mint az első s második nótát.) Tudjátok? Mind a hármat tudjátok?

SÁNDOR (*halkan petyegtetli egy ideig a hegedűjét*): A Laji itt bizonyosan cist fogna, a számár, pedig ez tiszta c.

SZABÓ: Tudod már?

SÁNDOR: Micsoda primás lennék, ha meg nem tanultam volna? ! Persze, hogy tudom !

SZABÓ (*Marcihoz s Tutához*): Ti is tudjátok?

MARCI, TUTA (*egyszerre*): Tudjuk ! Tökéletesen !

SZABÓ: Hát akkor már most enyém a lajbi. Hocci !

SÁNDOR: Mintha a szívem gyökerét húznák ki !

TUTA (*fogja a mellényt, elől megkerülve az asztalt, átadja Szabónak s a helyére visszamenet zsebrevágja az asztalon levő ezüstkanalat, úgy, hogy ezt csak a közönség veheti észre*).

SZABÓ: No, a mellénnyel készen vagyunk ! Jó lesz a gyerekeknek sapkabélésnek !

SÁNDOR: Vétek azt felválni !

SZABÓ: Hát csak nem gondoltad, hogy én ilyet magamra veszek? Hanem a sapkáról, a gyerekekről eszembe jutott az asszony. (*Marcihoz*): Ugorj ki csak, te füstös s nézz ki a ház elé, hogy mi van a lovakkal?

MARCI (*el a középén*).

FRANCI (*félre*): Most jön a premiere ! (*Nevet magában*.)

MARCI (*berohan a középén*): Nincs itt se ló, se szánkó, se asszony !

SZABÓ (*nagy ijedten*): Tyűh, az árgyélusát ! Ellopták a lovamat, meg a feleségemet !

MARCI: Úgy esik a hó, hogy semmi nyom nem látszik !

SZABÓ: Hát mihez kezdjek?! Szaladjatok hárman háromfelé ! Száz pengőt kap, aki meghozza a szánkót, meg a lovakat.

(*A három cigány veszett sietliséggel felkapkodja a sarokban a téli gunyáját.*)

SÁNDOR: De a száz pengő nem kereset !

MARCI: Épen kereset, mert a szánkót s a lovakat keressük !

TUTA: Nagyon is kereset !

(*A három cigány egymást taszigálva kirohan a középén.*)

FRANCI (*kacag*).

SZABÓ: Még nevet is ! Hát járja ez? Azt se tudom, mit csináljak !

FRANCI: Neveessen ! (*A baloldali ajtón kiszól*): Lizi !

SZABÓ: Nevesek, mint a kárvallott fazekas?

FRANCI: Itt jön a felesége ! Deus ex masina !

(*Szabóné Lizivel bejön balról.*)

SZABÓNÉ (*szemrehányással az urához*): Hogy meg ne fagyjak a léketlenségem miatt, ez a jó asszonyság behívott magához.

SZABÓ: Jó, jó ! De a lovak, meg a szánkó?

LIZI : Az udvaros behajtott az udvarra az állás alá, a lovak hát ott vártak védett helyen !

SZABÓ : Derék dolog ! Ejnye, de megijedtem ! Rühellem, de kutyául megijedtem ! Az Isten áldja meg magukat, hogy így megmentettek a kártól ! (*Kezel Lizivel és Francival.*) Ha mifelénk járnak : el ne kerüljenek ! No, gyerünk, anyjuk ! Az ijedtségtől elment a kedvem mindentől ! A forralt bor meg pezsgő árába itthagynom ezt a lajbit ! Maga mondta, hogy megér tizenöt pengőt. (*Franci kezébe adja a mellényt.*) Hát urasan fizettem ! Soh'se köszönje ! Szívesen adom. Kár volna bélésnek. Viselje egészséggel. (*El a középén, utána Szabóné.*)

FRANCI (*attól kezdve, hogy Szabó a mellényt említi, folyton közbe akar vágni*): De, kérem ! Bocsánat ! De, kérem ! (*Mikor aztán Szabóék elmennek, tréfás kétségbeeséssel*): Megüt a guta ! Ez a premiere bevétele ! Egy lajbi ! (*Nevelve az asztalra dobja a mellényt.*)

LIZI (*csipősen*): Hiszen, te mint életművész, nem szereted a pénzt, utálod a pénzforgalmat, hát ma mellényforgalom volt ! Kívántad ! (*A középpajtó megzörren.*) Ki jön még, az Istenért?! (*Az ajtó bevágódik s beront Hubik.*) Jajj!

FRANCI : Hubik-repriz? !

HUBIK (*nagy izgatottsággal*): Hol vannak a cigányok?

FRANCI : Szaladnak egy szánkó után !

HUBIK : Merre szaladnak?

LIZI : Három felé !

HUBIK : Végem van ! A feleségem kidobott s azt mondta : megöl, ha mellény nélkül megyek vissza. (*Megpillantja az asztalon a mellényt.*) De, hah, itt a mellényem !

FRANCI : Ez az enyém !

HUBIK : A cigánynak adtam !

FRANCI : Ön eladta egy nótáért ; a cigánytól megvette egy gazda három nótáért s a gazda nekem adta banknóta helyett. Tehát az enyém ! Nemde?

HUBIK : És a forgalmi-adó? Lerótták a forgalmi-adót és a luxus-adót?! Mi? S a vigalmi adót?! Mi? !

FRANCI (*hirtelen elhatározással*): Ne ijesztgessen, mert én semmitől se félek, csak az adótól ! Inkább visszaadom a mellényt ! Visszaadom adómentesen, de ígérje meg, hogy ezután mindig csak a Zöld-fába fog járni !

HUBIK : Megígérem ! Ő Excellenciája legnagyobb becsületszavára ! Az ég áldja meg önöket ! Megmentették az életemet. (*Zokogni kezd s a nyakába akar borulni Francinak és Lizinek is, akik kituszkolják.*)

LIZI : Most már mellénybevétel sincs !

FRANCI : De legalább Hubik se lesz !

LIZI (*a baloldali asztalról szedi le az edényt s felsikolt*): Hol az ezüstkanalam? Hol az ezüstkanalam? !

FRANCI : Ha nincs itt, elplagizálta valaki !

LIZI : Jaj, jaj, ellopták az ezüstkanalamat !

FRANCI : Fiamkám, hiába jajgatsz ! Ha valamelyik cigány lopta el, az letagadja ! A gazdáról nem tudjuk, hogy kicsoda s hol lakik, de az nem is lop ezüstkanalat ! Hubik pedig még nem olyan nagy úr, hogy rá lehetne fogni azt, hogy ezüstkanalat lop ! Nemde? !

LIZI : Ez borzasztó, ez rettenetes !

FRANCI : Fiamkám, majd odabent sírj ! Féltető ! Azért is zárunk ! Fordítsd rá a kulcsot s gyujts gyertyát !

LIZI (*sietve bezárja a külső ajtót s a kimérőasztalon gyertyát gyújt*).

FRANCI : Én eloltom a rundbrennert. (*Egy székre felállva babrál a lámpával.*) Ennek se lesz több izzóharisnyája ! Járjon mezítláb, mint más becsületes lámpa ! Az is gazember, aki még egyszer kilenc órán túl nyitva tart ! Ha a Zöldfa belepukkad, akkor se ! Életművészek leszünk ! Nappal dolgozunk s éjszaka alszunk ! Nemde? ! (*A lámpa elalszik. Az ajtón kopogtatnak.*) Fújd el a gyertyát ! Fújd el a gyertyát !

LIZI (*elfújja a gyertyát, a szín elsötétül*).

FRANCI : Még valami nyomorult vendég be akar jönni ! Olyan nincs ! Fiamkám, add a kezed ! (*Kézenfogva a feleségét, óvatosan, lábujjhegyen balra kijelé lopóznak.*) Szerencsére vége a premiernek ! Nemde? !

Bartóky József.

(Függöny.)

A STRANDON.

— «Csókolom kezét!» — s egy félhalk: — «Jónapot!» ...
Csak ennyi az, mit hallanom lehet.
S mit láttam? Semmit. Udvarias, szíves
Köszöntést s visszabólintó fejet.

Tovább hullámszik tarkán a tömeg,
Bókok, unalmak, röpké sóhajok,
Mosoly, kacérság, csábos új ruhák,
Karcú bokák és napcsókolt karok ...
A Vág is zúgva hömpölyög tovább,
A zenekar egy léha valcert játszik,
A hétköznap közömbös malma öröl
S a forgatagban semmi új se látszik.

Pedig vihar száguldott át a strandon,
Nem látva jött, nem érte távozott,
Mig ennyi hangzott: — «Csókolom kezét!»
S rá válaszolt a félhalk: — «Jónapot!»
Két üstökös, két izzó, mély világ,
Két szikraöntő, szenvedélyes lélek
Forró viharban egybeolvadt ...

Pöstyén, 1923 augusztus.

Tichy Kálmán.